

Hanna Tadeusiewicz

**KATEDRA BIBLIOTEKOZNAWSTWA
I INFORMACJI NAUKOWEJ (1945–2007)**

Nie zakończyła się jeszcze druga wojna światowa, kiedy wczesną wiosną 1945 r. przybył do Łodzi z leżącej w gruzach stolicy prof. dr Jan Muszkowski i zaangażował się w działania Komitetu Organizacyjnego Uczelni Państwowej, które doprowadziły do zainaugurowania 22 marca zajęć dydaktycznych na różnych kierunkach studiów, w tym także w zakresie nauki o książce. Formalnie akt prawny powołał do życia Uniwersytet Łódzki 24 maja 1945 r., a 11 lutego następnego roku na mocy rozporządzenia ministra oświaty powstał w Uniwersytecie Wydział Humanistyczny, zaś w jego obrębie – Katedra Bibliotekoznawstwa. Wtedy kierowana do 1953 r. przez prof. Muszkowskiego Katedra podjęła – jako pierwsza w kraju – i prowadzi do dziś kształcenie bibliotekarzy na poziomie akademickim, obchodząc wraz z macierzystą uczelnią sześćdziesięciolecie działalności.

W ciągu tych lat Katedra przechodziła różne koleje, borykała się od początku istnienia z trudnościami lokalowymi, kadrowymi, niedostatkami materialnymi, finansowymi. W pierwszym okresie pomocy dydaktycznej udzielili placówce pracownicy Państwowego Instytutu Książki, po 1949 r. – Biblioteki Uniwersyteckiej.

Profesor J. Muszkowski, nawiązując do wzoru studiów bibliotekarskich Wolnej Wszechnicy Polskiej, opracował program pracy Katedry – później kilkakrotnie zmieniany. Nie było łatwo uzyskać zgodę Ministerstwa Oświaty na uznanie bibliotekoznawstwa za samodzielny kierunek studiów (na mocy Zarządzenia Ministerstwa z 1 lutego 1949 r. stanowiło ono specjalizację w ramach filologii polskiej, historii i socjologii). Pierwsi studenci ukończyli ją w 1952 r. W tymże roku wprowadzono dwustopniowe studia bibliotekoznawcze: trzyletnie, tzw. zawodowe i pięcioletnie magisterskie. w 1948 r. prof. Jan Muszkowski doprowadził do habilitacji w Uniwersytecie Łódzkim dr Adama Łysakowskiego, w 1952 r. doktorat otrzymał mgr Karol Głombowski – były to pierwsze stopnie naukowe w zakresie nauki o książce, uzyskane w łódzkiej uczelni, także pierwsze w Polsce.

Po śmierci Jana Muszkowskiego (zm. 29 stycznia 1953 r.) kierownictwo Katedry Bibliotekoznawstwa objęła dr Helena Więckowska, powołana na stanowisko profesora kontraktowego, która pełniła jednocześnie funkcję dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej. W 1954 r. wypromowała 13 magistrów – słuchaczy prof. J. Muszkowskiego.

W roku akademickim 1954/1955 wprowadzono na uniwersytetach polskich pięcioletnie studia magisterskie. Katedrze Bibliotekoznawstwa UŁ nie przyznano prawa do rekrutacji studentów; przez 2 lata była dydaktycznie nieczynna. W 1956 r. uzyskała zezwolenie na prowadzenie dwuletniego studium eksternistycznego. W 1955 r. prof. H. Więckowska, która tym studium kierowała, została mianowana profesorem nadzwyczajnym. W 1963 r. zorganizowała ona seminarium doktorskie w zakresie bibliotekoznawstwa, promując w Uniwersytecie Łódzkim 7 osób; 4 osoby habilitowały się. Z końcem września 1969 r. prof. Więckowska przeszła na emeryturę, a od 1 października dyrektorą Biblioteki UŁ i kierownictwo Katedry Bibliotekoznawstwa objął doc. dr Bolesław Świdorski. Tegoż roku uruchomiono Międzywydziałowe Studium Bibliotekoznawstwa, działające kilka lat w ramach Katedry. W 1970 r. Katedra Bibliotekoznawstwa jako jednostka organizacyjna została zniesiona na mocy zarządzenia nr 26 rektora UŁ, bibliotekoznawstwo znalazło się w obrębie Zakładu Nauk Pomocniczych i Bibliotekoznawstwa Instytutu Filologii Polskiej. Po dwu latach (Zarządzenie ministra oświaty i szkolnictwa wyższego z 26 stycznia 1972) został powołany Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa na Wydziale Filologicznym UŁ, który 2 listopada 1981 r. przekształcono w Katedrę Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej (Zarządzenie nr 8 rektora UŁ), funkcjonującą bez przerwy do dziś.

W 1975 r. uruchomiono bibliotekoznawcze czteroletnie studia stacjonarne o profilu humanistycznym, kończące się magisterium. Plan studiów, obejmujących przedmioty ogólne, przedmioty kierunkowe, lektoraty oraz praktyki, zajęcia wychowania fizycznego i szkolenia obronnego zatwierdziło Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Planu studiów i programy nauczania z biegiem lat stale modyfikowano.

W 1977 r. uruchomiono magisterskie studia zaoczne, także o profilu humanistycznym, zaś w 1980 r. roczne studia podyplomowe (od 1990 r. – dwuletnie, obecnie trysemestralne), prowadzone w trybie zaocznym, w oparciu o „Wytyczne organizacyjno-przedmiotowych studiów podyplomowych dla nauczycieli z wykształceniem wyższym magisterskim”. Opracowane w Katedrze programy nauczania uległy zmianom. W roku akademickim 1982/1983 wprowadzono podział na dwie specjalizacje: nauczycielską i ogólną, a w roku 1985/1986 uruchomiono specjalizację pn. biblioteki szkolne i pedagogiczne, mające charakter zajęć fakultatywnych – plan i program zajęć zatwierdziła Rada Wydziału Filologicznego. Kierownikiem studiów

zaocznych i podyplomowych w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej był mgr (od 1992 r. dr) Bogumił Karkowski; po jego śmierci (zm. 1 czerwca 2004 r.), od roku akademickiego 2004/2005 studiami zaocznymi kieruje dr Jadwiga Konieczna, zaś podyplomowymi – dr Aleksandra Wejman-Sowińska.

Po przejściu na emeryturę prof. dr. hab. Bolesława Świdorskiego, od 1 października 1987 r. kierownictwo Katedry przejęła doc. dr hab. (od 1994 r. prof.) Hanna Tadeusiewicz i sprawuje je do dziś.

W ciągu sześćdziesięciu lat działalności Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej kilkakrotnie zmieniała lokalizację. Najpierw mieściła się w budynku Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego przy ul. Składowej 43, następnie wraz z nią została przeniesiona w 1960 r. na ul. Matejki 34/38; od 1995 r. zajmowała lokal przy al. Kościuszki 17, by w 2004 r. powrócić na ul. Matejki 34a do przebudowanego pawilonu, należącego uprzednio do Wydziału Filozoficzno-Historycznego łódzkiej uczelni.

Stałe polepszanie sytuacji lokalowej i wyposażenia stwarzało też lepsze warunki pracy dydaktycznej i naukowej Katedry, prowadzonej przez zwiększającą się, rozwijającą i zmieniającą kadrę nauczycieli akademickich, obejmującą asystentów, doktorantów, adiunktów, wykładowców, docentów i profesorów, których działalność wspiera sekretariat prowadzony przez mgr Jolantę Soboń.

W Katedrze funkcjonuje laboratorium komputerowe (15 stanowisk), którym opiekuje się mgr Magdalena Paczyńska oraz biblioteka (liczy 8 tys. jednostek), kierowana przez mgr Elżbietę Szewczyk.

Korzystając w pierwszych latach istnienia Katedry z pomocy Koleżanek i Kolegów z Biblioteki UŁ, stopniowo pozyskiwano własnych pracowników, kolejno doktoryzujących się i habilitujących, zdobywających tytuły profesorskie. Poza łódzką kadrą zatrudniano stale doktorów habilitowanych i profesorów z innych ośrodków uniwersyteckich (z Katowic, Torunia, Warszawy) i bibliotek naukowych (z Biblioteki Narodowej i Biblioteki Polskiej Akademii Nauk). W Uniwersytecie Łódzkim doktoryzowali się: M. Antczak, M. Całka, E. Gertner, M. Gołębiowska, B. Karkowski, J. Konieczna, E. Kristanowa, J. Ladorucki, M. Mozer, M. Przybysz-Stawska, M. Rządowolska, A. Wejman-Sowińska, zaś w Uniwersytecie Wrocławskim: B. Jastrzębski, S. Kurek-Kokocińska, M. Kwiatkowska i M. Majzner. Stopnie doktora habilitowanego w łódzkiej uczelni otrzymali: dr dr J. Dunin, J. Kapuścik, S. Kurek-Kokocińska, Z. Sokół, B. Sordylowa i H. Tadeusiewicz; we Wrocławiu – dr dr S. Konddek i A. Sitarska. W Uniwersytecie Łódzkim tytuły profesorskie uzyskali doktorzy hab.: J. Dunin, J. Kapuścik i H. Tadeusiewicz, w Toruniu – dr hab. B. Woźniczka-Paruzel oraz we Wrocławiu – dr hab. O. S. Czarnik. Aktualnie toczy się postępowanie doktorskie w sprawie mgr G. Czapnika i mgr A. Walczak oraz habilitacyjne

samodzielnych pracowników naukowych będzie realizować zajęcia specjalizacyjne w zakresie nauki o książce i informacji naukowej na kierunkach: filologia polska i historia.

Mamy nadzieję, że jest to stan przejściowy i – jak już bywało w sześćdziesięcioletniej historii Katedry – po okresie regresu, studia bibliotekoznawcze odzyskają utracony status samoistnego kierunku na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Łódzkiego z wszystkimi należnymi mu prawami¹.

Sytuacja Katedry już zaczęła się zmieniać na lepsze; poprawił się stan liczbowy samodzielnych pracowników nauki – stopień dr. hab. uzyskała Jadwiga Konieczna, pracę podjęła dr hab. Ewa Andrysiak. Pozwoliło to na rozpoczęcie w roku akad. 2007/2008 studiów I stopnia w trybie stacjonarnym i zaocznym oraz zaocznych studiów uzupełniających; kontynuowane są studia podyplomowe. W bliskiej perspektywie czasowej Katedra powiększy stan samodzielnych pracowników o dwu doktorów habilitowanych. Będzie więc możliwe uruchomienie studiów II stopnia i odzyskanie prawa doktoryzowania i habilitowania w zakresie bibliologii na Wydziale Filologicznym UŁ.

¹ Por. B. Świdorski, *Historia Katedry Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej UŁ w latach 1945–1987*, [w:] *Rozwój i perspektywy bibliologii polskiej*, Łódź 1995 (masz. powiel.); H. Tadeusiewicz, *Działalność Katedry Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1987/88–1994/95*, tamże.